

Enligt sändlista

Beslut om naturreservatet Stora Bötets domänreservat i Nyköpings kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatets gränser märks ut i fält.

För att tillgodose och uppnå syftet med reservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken m.m. att nedan angivna inskränkningar och intrång ska gälla i reservatet (se *Reservatsföreskrifter*).

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken sitt beslut den 19 december 1997 (dnr 231-457-1997) om Stora Bötets domänreservat.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att vårda och bevara ett stort myrkomplex med öppen och skogbevuxen myr, kärrstråk, sumpskogar och talldominerade barrblandskogar. Syftet är också att bevara den biologiska mångfald som är knuten till områdets olika naturtyper och deras successionsstadier. Vidare är syftet att skydda och återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Syftet är även att, inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer, erbjuda områden för friluftsliv och forskning samt upplevelser av och kunskap om områdets värden för besökare. Vissa

delar av reservatet ska vara tillgängliga även för personer med olika funktionsnedsättningar.

Syftet ska nås genom att naturreservatet undantas från skogsbruk, dikning, torvtäkt och övrig exploatering. En gynnsam hydrologi i våtmarken ska eftersträvas och igenväxning av öppna mosseplan hindras genom naturvårdande avverkning, röjning och naturvårdsbränning. Riktade åtgärder ska även utföras för att restaurera och öppethålla igenväxande spelplatser för orre. I skogsmarken ska tallens ekologi och därtill knutna arter gynnas genom frihuggningar, naturvårdsbränning och störningsefterliknande åtgärder. Brynzonerna mellan våtmark och omgivande skogsmark ska utvecklas.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper inom ramen för syftet med reservatet ska beaktas i den löpande skötseln av reservatet, liksom behovet av att vidta åtgärder mot invasiva främmande arter.

Syftet med naturreservatet ska också tillgodoses genom friluftslivsanordningar och vandringsleder som visar besökare till olika upplevelsevärden samt genom att information om områdets värden och störningskänslighet tas fram och sprids i olika kanaler. Anordningar och information för besökare ska ha en kanaliseringseffekt för att uppnå en långsiktig samexistens mellan biologisk mångfald och friluftsliv och undvika störning av växt- och djurlivet i området. Vissa anordningar ska särskilt underlätta för besökare med olika typer av funktionsnedsättningar.

Reservatsföreskrifter

- A. Inskränkningar enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt författningar och andra beslut är det i reservatet förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. anordna upplag,

5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika, spränga, deponera eller dämna,
6. avverka träd och buskar,
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
8. framföra motordrivet fordon,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
10. kalka mark eller vatten,
11. jaga annat än älg, rådjur, hare, räv, vildsvin, dov- och kronvilt,
12. upplåta reservatets myrmarker för orientering eller liknande arrangemang med undantag för markerade leder.
13. inplantera för området främmande djur- eller växtarter.

Ovanstående inskränkningar utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Inskränkningarna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

Ovanstående inskränkningar A5–A8 ska inte utgöra hinder för drift och underhåll av befintlig luftledning i enlighet med gällande ledningsrätt 04-TUG-601.3.

Ovanstående inskränkningar A5–A8 ska inte utgöra hinder för skötsel och underhåll av befintliga, ingående och angränsande vägar och vägdiaken.

Ovanstående inskränkningar A6–A8 ska inte utgöra hinder för Föreningen Sörmlandsleden att underhålla befintlig vandringsled och tillhörande anordningar.

Ovanstående inskränkning A8 ska inte utgöra hinder för uttransport av fällt vilt med fyrhjuling eller motsvarande.

Ovanstående inskränkning A8 ska heller inte utgöra hinder för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. En sådan insats ska omgående anmälas till Länsstyrelsen i Södermanlands län.

- B. Intrång enligt 7 kap. 6 § miljöbalken angående vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktas att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt är förpliktigade att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Røjning, utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Anläggning och underhåll alternativt rivning och ersättning av anordningar och anläggningar för friluftslivets behov, såsom parkeringsplatser, vandringsleder, spänger, rastplatser, vindskydd, eldstäder, dass, utsiktsplatser, fågelgömslen, informationstavlor samt särskilt tillgänglighetsanpassade anordningar och anläggningar för besökare med olika funktionsnedsättningar.
3. Naturvårdande skötsel i form av friställning av träd, røjning, luckhuggning, ringbarkning, veteranisering, tillskapande av död ved och naturvårdsbränning.
4. Uppförande av tillfälliga inhägnader för föryngring av löv, tall och brynmiljöer.
5. Hydrologisk återställning och igenläggning av diken. Om omgivande mark påverkas ska förvaltaren först samråda med markägaren.
6. Utredning och åtgärdande av fiskväg förbi fördämning.
7. Biologisk återställning och populationsstärkande åtgärder genom utplantering av djur och växter.
8. Genomförande av undersökningar i uppföljningssyfte av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.
9. Bekämpning av invasiva främmande arter.

Upplýsningar

Dispens från föreskrifter

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet.

Andra lagar, förordningar och föreskrifter

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området, bland dessa kan nämnas följande:

Fridlysningsbestämmelser

Enligt artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:10) gäller bestämmelser om fridlysning av djur och växter.

Natura 2000

Området ingår i ett Natura 2000-område och därför gäller tillståndsplikt för åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Ordningsföreskrifter

Länsstyrelsen har denna dag (dnr 6692-2024) beslutat om föreskrifter avseende rätten att färdas och vistas i reservatet samt ordningen i övrigt.

Strandskydd

Området omfattas av strandskydd. Inom strandskyddat område är det enligt 7 kap. 15 § miljöbalken förbjudet att till exempel uppföra nya byggnader, ändra byggnader, uppföra anläggningar eller anordningar som hindrar eller avhåller allmänheten, gräva eller på annat sätt förbereda för sådana byggnationer eller utföra andra åtgärder som kan påverka växt- och djurliv.

Vattenverksamhet

Åtgärder i vattenområden kan medföra att beslut i ärende om en anmälan om vattenverksamhet eller tillståndsansökan enligt 11 kap. miljöbalken behöver vinna laga kraft innan åtgärderna genomförs.

Invasiva arter

För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna av invasiva främmande arter finns bestämmelser i EU:s förordning (1143/2014) kring förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Enligt den är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den så kallade unionsförteckningen över invasiva främmande arter.

Fornlämningar

Inom naturreservatet finns lagskyddade fornlämningar. Runt alla fornlämningar finns ett skyddat fornlämningsområde. Alla typer av markingrepp eller upplag inom 100 meter från fornlämningarna kräver samråd och tillståndsprövning enligt 2 kap. 12 § kultur- miljölagen (1988:950).

Sörmlandsleden

Sörmlandsledens etapp 36:1 går genom naturreservatet. Föreningen Sörmlandsleden ansvarar för underhåll av leden och tillhörande anordningar.

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Stora Bötets domänreservat
Naturvårdsregister ID	2001939
Natura 2000-område	Stora Bötet (SE0220009)
Kommun	Nyköping
Församling/socken	Tunabergs och Kiladalens församlingar/Tunaberg och Tuna socknar
Lägesbeskrivning	Ca 3,3 km söder om Tuna kyrka
Naturgeografisk region	Tiveden-Tylöskogen-Kolmården
Kulturgeografisk region	Skogsbygd
Vattenförekomst	Gälkhyttedammen (WA15116385)
Areal	323,4 ha, varav land 301 ha, 72,8 ha produktiv skogsmark
Fastigheter (markägare)	Kungstorp 3:1 (Sveaskog Förvaltnings Aktiebolag)
Nyttjanderätter/servitut	Jakträtt. Servitut 04-TUA-467.1, 04-TUA-467.2 (vägar). Ledningsrätt 0480-03/96.1 (starkström)
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

Skälen för länsstyrelsens beslut

Beskrivning av området

Stora Bötets domänreservat utgör tillsammans med det intilliggande Pilthyttedammens domänreservat, länets näst största myrkomplex. Inom Stora Bötets domänreservat breder stora, öppna myrar ut sig och erbjuder ostörda marker för växt- och djurliv, så som rastande

fåglar och klövvilt. Området är också känt för sina arenaspelande orrar. I skogarna runt reservatet finns även flera kända spelplatser för tjäder.

Myrområdena är genomgående av fattigtyp och omfattar både excentriska högmossar och kärrstråk. Den öppna myren går omväxlande över i skogbevuxen myr där tall och skvattram dominerar.

På fastmarksholmar finns talldominerad skog. Den äldsta skogen finns på Bötesberget centralt i området samt på Långa udden i den östra delen. Längst i öster ingår den reglerade sjön Gälkhyttedammen i reservatet. Här finns fornlämningar och andra kulturlämningar efter äldre tiders järnhantering på platsen.

Runt myren finns en smal skogsremsa med en eller ett fåtal trädrader innan omgivande produktionsskog tar vid utanför reservatsgränsen. Naturreservatet omges närmast av brukad skog med många unga bestånd och hyggen. I sydväst gränsar naturreservatet till en bred kraftledningsgata.

Stora Bötet har inte varit föremål för torvbrytning, men är inte opåverkat av dikning. Äldre diken finns i reservatets västra del, varav ett avvattnande dike påverkar våtmarkens hydrologi. Här finns också mer nutida tillrinnande diken.

Naturreservatet ingår tillsammans med Pilthyttedammen i Natura 2000-området Stora Bötet och är ett utpekat riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Stora Bötets myrkomplex finns också beskrivet i länets naturvårdsprogram. Området ingår i den skogliga värdetrakten Kolmårdens skogar enligt länets strategi för formellt skydd av skog.

Stora Bötet har även stora värden för friluftslivet. I området kan besökare uppleva myrområden, fågelliv, utsikt över vatten och områdets kulturhistoria. Reservatets närhet till vägen förbi Gälkhyttan gör det enkelt att nå med bil och delarna kring Gälkhyttedammen är välbesökta tack vare att Sörmlandsleden passerar här. Sörmlandsledens anordningar möjliggör lättåtkomlig vandring, rast och grillning med vackra vyer över vattnet.

I Sörmlandsledens dragning ingår en rundslinga på Bötesberget där besökare kan uppleva gammal tallskog. Naturintresserade besökare

har också möjlighet till att fågelskåda, lyssna på ugglor och uppleva orrspel från ett fågelsgömsle.

I övrigt är Stora Bötet svåråtkomligt på grund av dess blöta karaktär. De öppna myrmarkerna kan däremot erbjuda fina turer på skidor vintertid.

Områdets kulturhistoria med flera fornlämningar och andra spår av tidigare bergsbruk är också intresseväckande.

Bevarande av områdets värden

De prioriterade bevarandevärdena är det stora myrkomplexet med excentriska högmossar, fattigkärr, öppna och skogbevuxna myrpartier och hydrologiska värden. Vidare ingår tallskogen med befintliga och potentiella värden i de prioriterade bevarandevärdena, liksom arter och strukturer knutna till naturreservatets ingående naturtyper.

I de prioriterade bevarandevärdena ingår också områdets betydelse för friluftslivet. Den höga nivån av tillgänglighet i delar av området inbjuder till aktiviteter som vandring och grillning. Särskilda upplevelsevärden i reservatet är fina utsiktsplatser, fågelskådning och kulturhistoriska spår.

Området är genom sin status som naturreservat undantaget från skogsbruk, dikning, torvtäkt och andra exploateringar. För att bevara, utveckla och även restaurera och nyskapa de prioriterade värdena krävs dock en mer aktiv naturvårdande skötsel av naturreservatet.

Naturreservatets avgränsning är i sig ett hot mot värdena, då kantzonen mot myren är mycket smal. Områdets långsmala form gör också att kanteffekterna ökar. Genom att aktivt arbeta med att utveckla brynmiljöerna utmed myrkanten kan myrens skydd mot vindexponering ökas. Åtgärder för att utveckla brynzoner kan också göras i syfte att gynna fågel- och insektsfaunan.

Stora Bötets hydrologi är i delar påverkat av dikning. Ett stort dike löper längs med naturreservatets gräns i nordväst. Diket är gammalt men har fortfarande en avvattande effekt. Diket kan dock inte åtgärdas utan att mark utanför naturreservatet påverkas, vilket kräver en framtida utökning av naturreservatet alternativt ett samarbete med fastighetsägaren.

I våtmarkens östra delar påverkas hydrologin av regleringen av sjön Gälkhyttedammen, där ett högt vattenstånd under sommaren har bedömts gynna vattennivåerna i myrmarken.

Fördämningen vid Gälkhyttedammen utgör också ett vandringshinder för fisk. Nyttan med en fiskväg förbi fördämningen kan utredas vidare och eventuellt åtgärdas om förutsättningar finns.

Stora Bötets västra delar är under igenväxning. Här har den öppna myren börjat beskogas av uppväxande tall och vassbälten breder ut sig. Orsakerna till igenväxningen är inte klarlagda men det kan handla om det avvattande dike som finns här, kvävedfall, klimatförändringar, upphörd hävd eller utebliven störning i form av brand, eller en kombination av dessa.

I västra delen av Stora Bötet finns också tillrinnande diken som hotar områdets värden. Detta genom att de kan tillföra näringsrikt vatten till myren vilket behöver åtgärdas.

Förutom att igenväxningen i de västra delarna hotar bevarandetillståndet för den utpekade naturtypen Öppna mossar och kärr (7140), påverkas också möjligheten till orrspel i området då tillgången på öppna spelplatser minskar. Orrtupparna i området är även utsatta för predation från havsörn.

För att hindra ytterligare igenväxning, återskapa myrens öppna karaktär och fortsatt hålla tillbaka igenväxningsvegetation krävs restaureringsåtgärder och återkommande röjningar. Även naturvårdsbränning kan bli aktuellt. Det behövs också fokuserade insatser för att hålla spelplatser för orrar öppna. Det är däremot svårt att påverka predation från havsörn inom förvaltningen för naturreservatet med nu kända verktyg och metoder.

I naturreservatet råder brist på naturliga störningar, vilket missgynnar tallskogens ekosystem. Följderna blir alltför täta och mörka skogar med mycket inväxande gran. I naturreservatet ska brand återinföras som störningsregim och som verktyg för att skapa variation i likartade tallbestånd. Naturvårdsbränningar ska också kombineras med störningsefterliknande åtgärder som luckhuggningar, friställning av träd, borthuggning av gran, tillskapande av död ved och brandljud, markstörning och veteranisering.

För att besökare ska kunna uppleva områdets värden ska befintliga anordningar underhållas eller ersättas, områdets värden ska även kommuniceras till besökare. Friluftsvärderna ska stärkas genom att ambitionsnivån för området som besöksmål höjs genom ytterligare anordningar och genom att delar av området tillgänglighetanpassas för besökare med olika funktionsnedsättningar.

Samtidigt ska nya anordningar för friluftslivet ha en kanaliseringseffekt och de ska främst koncentreras kring det befintliga besöksstråket utmed Sörmlandsleden. Även om det finns ett högt värde för besökare i möjligheten att uppleva den öppna myren, planeras inga spånglagda vandringsleder för att tillgängliggöra en större del av naturreservatet. Detta är en avvägning som gjorts för att säkerställa att det fortsatt ska finnas mer ostörda delar i naturreservatet. Detta motiveras även av att det relativt nära finns ett annat stort myrområde i Fjällmossens naturreservat som kan tillgodose de delarna av friluftslivets behov.

Det befintliga fågelgömslet är i behov av upprustning alternativt rivning och ersättning med en ny anläggning. Åtkomsten till gömslet ska också förenklas genom anläggning av en spång, som samtidigt ska minska slitaget på myrmarken där besökare går fram. Ett tillgängliggörande av fågelgömslet innebär att fler får möjlighet att uppleva orrspelen, samtidigt som besökstrycket bedöms öka något. Information om orrars störningskänslighet och förbudet mot att störa djurlivet enligt naturreservatets ordningsföreskrifter ska därför finnas tydligt för besökare.

Motiv till upphävande av det tidigare beslutet

Naturreservatet Stora Bötets domänreservat bildades den 19 december 1997 med stöd av 7–10 §§ naturvårdslagen (1964:822) och 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484).

Enligt 4 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, ska föreskrifter som meddelats med stöd av naturvårdslagen, och som gällde vid miljöbalkens ikraftträdande, anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken, dvs. 7 kap. 4–6 och 30 §§.

Enligt 7 kap. 7 § miljöbalken får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 4–6 §§, om det finns synnerliga skäl. För att upphäva eller ändra ordningsföreskrifter beslutade enligt 7 kap. 30 § miljöbalken krävs det inte synnerliga skäl.

I detta beslut upphäver länsstyrelsen sitt tidigare beslut från 1997, inklusive den tidigare skötselplanen. Länsstyrelsen bedömer att det föreligger synnerliga skäl för detta eftersom det tidigare beslutet ersätts av ett nytt beslut om bildande av ett naturreservat. Detta nya beslut innebär ett starkare skydd för områdets naturtyper och arter genom att naturvårdande skötsel möjliggörs.

En redogörelse för ändringar jämfört med tidigare beslut och länsstyrelsens motiveringar finns nedan.

Ändringar i ordningsföreskrifterna har beslutats i ett separat beslut (dnr 6692-2024). För länsstyrelsens motiv till ändringar i ordningsföreskrifterna se länsstyrelsens beslut avseende föreskrifter om rätten att färdas och vistas samt ordningen i övrigt inom naturreservatet Stora Bötets domänreservat i Nyköpings kommun.

Motivering till nytt beslutssyfte

Enligt länsstyrelsens beslut om att bilda naturreservatet Stora Bötets domänreservat den 19 december 1997, är ändamålet med reservatet att:

bevara ett för dessa trakter stort opåverkat mossekomplex med välutbildade excentriska mossar med dess flora och fauna och naturliga successioner. Ändamålet är även att - inom ramen för detta mål - ge möjlighet till naturupplevelse och vetenskaplig forskning i orörd natur.

Länsstyrelsen anser att det finns skäl att modernisera och göra tillägg i syftet för Stora Bötets domänreservat. För att uppfylla kraven som ställs i miljöbalken har syftet även kompletterats med ett stycke om hur syftet ska nås.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservatets tidigare syften omfattar syftena "Bevara biologisk mångfald", "Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer" och "Tillgodose behov av område för friluftslivet" enligt miljöbalken.

För att möjliggöra naturvårdande skötsel- och restaureringsåtgärder i naturreservatet har syftet kompletterats. Till syftet har miljöbalkens huvudsyften "Skydda och återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer" och "Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter" lagts till. Dessa huvudsyften har också preciserats enligt ovan (se Syfte med naturreservatet).

Att syftet moderniseras och kompletteras motiveras av att nyare kunskapsunderlag i bevarandeplanen för Natura 2000-området visar på behovet av löpande skötsel såväl som restaureringar i naturreservatet och Natura 2000-området. Detta för att utpekade naturtyper enligt art- och habitatdirektivet ska kunna uppnå gynnsamt bevarandetilstånd. Det gäller både för myrmarken och de skogliga delarna.

Naturreservatets skog är delvis klassad som Västlig Taiga (9010) och Skogsbevuxen myr (91D0) Dessa utgörs till stor del av tallskog som inte gynnas av det ursprungliga naturreservatsbeslutets förvaltningsinriktning av fri utveckling. Tallen är ett trädslag som genom sin tjocka bark och höga krona är anpassad till bränder och deras påverkan. Många insektsarter som är knutna till tall är också beroende av de varma, ljusöppna och solexponerade miljöer som brandpräglade tallskogar erbjuder.

Eftersom bränder inte längre präglar landskapet i stort saknas de naturliga störningar som ger tallen konkurrensfördel. Detta motiverar införande av naturvårdsbränning eller andra åtgärder som efterliknar brandens effekt för att vårda, bevara och utveckla de tallmiljöer som finns i området.

Det finns även behov av åtgärder för att restaurera hydrologin i naturreservatet. I många underlag som ligger till grund för beslutet om naturreservat från 1997, förekommer felaktiga uppgifter om att Stora Bötets myrområde är opåverkat av dikning, bland annat i länets naturvårdsprogram från 1991. I basinventeringen som gjordes 2006 inför utpekandet av Natura 2000-området nämns däremot flera diken liksom åtgärdsförslag. En ny hydrologisk utredning har även gjorts under 2023.

Ytterligare hot mot naturvärdena i naturreservatet är pågående igenväxning av den öppna myren där det krävs både restaurering och löpande skötsel för att bevara naturtypen.

Motivering till nya skäl

I länsstyrelsens beslut om att bilda naturreservatet Stora Bötets domänreservat den 19 december 1997 anges grunden för beslutet enligt nedan:

Stora Bötet utgör ett mycket värdefullt myrkomplex med halvöppna kärr och sumpskogar och stor mångfald av växter och djur knutna

till våtmarksmiljöer, bl a många hotade arter. Området har därför mycket högt naturvärde och är klassat som riksintresse för naturvården. Myrområdet har anslående, intresseväckande vildmarkskaraktär.

Området bör särskilt skyddas på grund av dess biologiska värden och betydelse för kännedomen om landets natur.

Bland skälen tas myrkomplexet och den flora och fauna som är knuten till våtmarksmiljöer upp, liksom myrens pedagogiska betydelse, medan skogens värden inte beskrivs alls. Eftersom det finns befintliga och potentiella framtida naturvärden i skogsmarken har nya skäl lagts till i detta beslut.

Skälen anger vilka prioriterade bevarandevärden som ligger till grund för beslutet och de har kompletterats enligt ovan (se *Skäl för beslut*).

Motivering till ändring av föreskrifter

Länsstyrelsen bedömer att det finns skäl att förtydliga och göra tillägg i naturreservatets föreskrifter om inskränkningar och intrång.

A-föreskrifter: Inskränkningar enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

I länsstyrelsens beslut om att bilda naturreservatet Stora Bötets domänreservat den 19 december 1997 finns förbud mot att:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. anordna upplag,
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna,
6. avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd,
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
8. framföra motordrivet fordon förutom älgdragare för transport av fällt vilt,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
10. kalka mark eller vatten,
11. jaga annat än älg, rådjur, hare, räv, dov- och kronvilt,

12. upplåta reservatets myrmarker för orientering eller liknande arrangemang med undantag för markerade leder.

Dessa föreskrifter är i stort oförändrade, med följande revideringar:

- Inskränkning A5 har ändrats genom att den förtydligats och preciserats. Den omfattar nu även förbud mot att spränga och deponera. Preciseringen innebär en skärpning av inskränkningen och en förstärkning av skyddet för naturreservatet. Ändringen motiveras av att det blir tydligare vilka typer av åtgärder som avses med denna föreskrift, som ska skydda området värden mot fysiska ingrepp. Inskränkningen harmoniserar därmed även bättre med standardlydelsen av motsvarande inskränkning i nyare naturreservat.
- Inskränkning A6 har ändrats i sin tidigare lydelse, från förbud mot att "avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd", till förbud mot att "avverka träd eller buskar". Ändringen motiveras av att föreskriften preciseras och moderniseras. Lydelsen är standardformulering i nyare naturreservat och ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet.
- Inskränkningarna A5–A8 har tillfogats två nya undantag för att inte hindra drift och underhåll av befintlig luftledning angränsande till naturreservatet eller vägar inklusive vägdiken inom eller angränsande till naturreservatet. Dessa anläggningar fanns även vid tiden då naturreservatet bildades. Detta tillägg är ett förtydligande av föreskrifterna som har saknats i tidigare beslut. Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet.
- Inskränkningarna A6–A8 har tillfogats ett undantag för att inte hindra underhåll av Sörmlandsledens vandringsled och tillhörande anordningar. Dessa fanns även vid tiden då naturreservatet bildades. Detta tillägg är ett förtydligande av föreskrifterna som har saknats i tidigare beslut. Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet.
- Undantaget från inskränkning A8 har ändrats från sin tidigare lydelse, där "älgdragare" har ändrats till "fyrhjuling eller

motsvarande". Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet utan är endast en modernisering av formuleringen av föreskriftens undantag.

- Inskränkning A8 har även tillfogats undantaget "Ovanstående föreskrift A8 ska heller inte utgöra hinder för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. En sådan insats ska omgående anmälas till länsstyrelsen i Södermanlands län.". Lydelsen är standardformulering i nyare reservat och ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet, utan är endast ett förtydligande så att befintliga rättigheter enligt terrängkörningsförordningen (1978:594) inte blir begränsade, samt att insatser inom naturreservatet ska anmälas i efterhand för länsstyrelsens kännedom.
- Inskränkning A11 har tillfogats ett undantag för att tillåta jakt på vildsvin. Att detta undantag har saknats i tidigare beslut bedöms inte bero på att avsikten med föreskriften var att förbjuda vildsvinsjakt i reservatet, utan på att vildsvinspopulationen inte var lika stor och jakt på vildsvin inte var lika vanligt i viltförvaltningen vid tiden för det tidigare beslutet. Idag kan vildsvin likställas med övrigt klövvilt.

Ett förbud mot vildsvinsjakt kan inte motiveras utifrån syftet med naturreservatet. Förbudet är samtidigt oförenligt med syftet då jakt på vildsvin kan ha en positiv påverkan på naturreservatets prioriterade bevarandevärden. Detta eftersom vildsvin kan skada området djur- och naturvärden genom exempelvis predation på skogsfågelägg.

Ändringen innebär en lättnad i skyddet.

Eftersom föreskrifterna annars skulle innebära en inskränkning i området som går längre än vad som är motiverat för att tillgodose syftet med skyddet, och då lättnaden bedöms påverka naturreservatets prioriterade bevarandevärden positivt, bedömer Länsstyrelsen att de synnerliga skälen, i enlighet med 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken, därför är uppfyllda.

- Inskränkning A13 om förbud mot att inplantera för området främmande djur- eller växtarter är ny. Ändringen innebär en

skärpning jämfört med tidigare beslut, vilket motiveras av att inplantering av främmande djur- eller växtarter påverkar den naturliga sammansättningen av arter. Detta genom att den långa kontinuiteten av arternas sammansättning förändras och främmande arter riskerar att konkurrera ut de ursprungliga arterna. Det är angeläget att skydda områdets naturliga flora och fauna från främmande arter för att tillgodose naturreservatets syfte att bevara biologisk mångfald.

Intrång enligt 7 kap. 6 § miljöbalken angående vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktas att tåla

I länsstyrelsens beslut om att bilda naturreservatet Stora Bötets domänreservat den 19 december 1997 listas tre åtgärder under motsvarande rubrik:

1. Utmärkning av reservatet.
2. Uppsättning av informationstavlor på platser som bestäms efter samråd mellan markägaren och naturvårdsförvaltaren.
3. Anläggning och underhåll av leder.

Dessa föreskrifter har kompletterats med flera nya punkter. Tillägg om naturvårdande skötsel har gjorts eftersom det finns behov av ytterligare skötsel- och restaureringsåtgärder enligt naturreservatets nya skäl och för att tillgodose naturreservatets nya syfte.

Tillägg om anläggningar och anordningar för friluftslivets behov har gjorts för att möjliggöra en ambitionshöjning för satsningar på naturreservatet som besöksområde. Samtidigt ska anordningar och information ha en kanaliseringseffekt för att undvika slitage och störning på naturreservatets naturvärden och upplevelsevärden.

Länsstyrelsens bedömning och intresseprövning

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, exploateringar, andra arbetsföretag eller anläggningar inte går att förena med bevarande av områdets höga naturvärden. Detta är därför enligt länsstyrelsens uppfattning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas i form av naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer länsstyrelsen att synnerliga skäl finns för att med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken upphäva länsstyrelsens beslut om bildande av Stora Bötets domänreservat daterat den 19 december 1997 (dnr 231-457-1997). Det tidigare beslutet upphävs när detta beslut vinner laga kraft och ersätts med detta beslut.

Efter ändringarna erhålls ett fortsatt ändamålsenligt skydd och länsstyrelsen gör bedömningen att detta nya beslut ger ett starkare skydd för naturreservatets naturtyper och arter än det tidigare beslutet och att de synnerliga skälen, i enlighet med 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken, därmed är uppfyllda.

För att tillgodose syftet med skyddet av naturreservatet har länsstyrelsen denna dag också beslutat om nya föreskrifter avseende rätten att färdas och vistas i reservatet samt ordningen i övrigt i ett separat beslut (dnr 6692-2024).

Med hänsyn till ovan angivna bedömning att ändringarna innebär ett fortsatt ändamålsenligt skydd och ett minst lika starkt skydd som det tidigare beslutet, bedömer Länsstyrelsen att beslutet inte innebär ett sådant intrång i naturvärdena att det finns skäl för kompensation i enlighet med 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer att revideringen av naturreservatet är väl förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken samt med kommunens översiktsplan.

Revideringen är också förenlig med bevarandeplanen för Natura 2000-området Stora Bötet.

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv.

Naturreservatet är också en del i att förverkliga friluftsmålen, särskilt målen Skyddade områden som resurs för friluftslivet, Tillgänglig natur och Tillgång till natur för friluftsliv.

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Mot bakgrund av det ovan sagda beslutar länsstyrelsen att förklara aktuellt område som naturreservat samtidigt som tidigare beslut upphävs i sin helhet.

Beskrivning av ärendet

Dokumentation

Innan området blev naturreservat år 1997 var det skyddat som domänreservat. Först skyddades fyra öar i Gälkhyttedammen genom beslut av dåvarande Domänverket 1956. År 1988 beslutade Domänverket om att avsätta två större områden som omfattade Stora Bötet och Pilthyttedammen som domänreservat. Domänreservatens ändamål var att "bevara omväxlande skogs- och myrområden, delvis kulturpåverkade av dammsystem och att bevara en intressant flora och fauna". De hade en detaljerad skötselplan där varje bestånd tilldelats mål och åtgärder. Samtidigt upphävdes beslutet från 1956 eftersom de fyra öarna omfattades av Stora Bötets domänreservat.

I samband med Domänverkets bolagisering 1992 gjorde länsstyrelsen på uppdrag av Naturvårdsverket en bedömning av vilka domänreservat i länet som har sådana särskilda naturvärden att de bör ges långsiktigt skydd som naturreservat.

Naturvårdsverket och Assi Domän AB slöt 1995 ett avtal om naturreservatsbildning av ett antal särskilt värdefulla domänreservat i hela landet. Stora Bötets domänreservat är ett av de områden som omfattades av avtalet. Parterna kom också överens om att benämningen domänreservat ska ingå i naturreservatets namn för de reservat där Assi Domän AB, Numera Sveaskog Förvaltnings AB, kvarstår som markägare.

Den 19 december 1997 fattade länsstyrelsen beslut om naturreservat för Stora Bötet och fastställde en skötselplan för naturreservatet. Skötselplanens inriktning var att "vegetationen skall tillåtas att utvecklas fritt".

Vid tidpunkten för bildandet av naturreservatet var man medveten om att hela myrkomplexet inte inryms i naturreservatet och att naturreservatets gränser i framtiden kommer att behöva justeras. År 1997 innebar en utökning att ytterligare fastighetsägare skulle beröras, och några diskussioner med dessa påbörjades inte i samband med reservatsbildningen. Numera ägs även denna del av

Sveaskog Förvaltnings AB och länsstyrelsen för diskussioner om framtida utökningar av naturreservatet. Detta beslut innebär dock inga gränsändringar.

Stora Bötet är ett utpekat riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken (NRO 04 004; Stora Bötet) och är upptagen i länets naturvårdsprogram från 1991 (8096 Stora Bötet, klass II mycket högt naturvärde).

Området är även ett klass I-objekt (mycket högt naturvärde) i Naturvårdsverkets våtmarksinventering (VMI) från 1991–1992 och ingår i Myrskyddsplan för Sverige.

Stora Bötet inventerades på storfjärilar på 1980-talet tillsammans med flera andra lokaler i Nyköpingstrakten (Sjöstedt 1991). Bötetsberget och den intilliggande sumpskogen ingick i en entomologisk inventering av 22 områden i Nyköpings kommun 1994 (rapport 1994-9N).

Stora Bötet ingår även i Natura 2000-nätverket. Natura 2000-området med namnet Stora Bötet (SE0220009) omfattar både Stora Bötets domänreservat och Pilthyttedammens domänreservat.

Under 2023 gjordes en hydrologisk utredning i naturreservatets västra delar (Eriksson 2023). Då kartlades diken och deras påverkan på myren och åtgärdsförslag presenterades.

Revideringsprocessen

Behovet av att revidera naturreservatet blev tydligt redan på 00-talet då området pekades ut som Natura 2000-område. Bevarandeplanen för Natura 2000-området och naturreservatets beslut och skötselplan har olika förvaltningsinriktningar vilket har fått konsekvenser för skötseln av området och de utpekade naturtyperna.

Som en del av förvaltningen av Natura 2000-området ansökte länsstyrelsens naturvårdsförvaltare om dispens från naturreservatets föreskrifter år 2009 för att genomföra skötselåtgärder inom området. De planerade åtgärderna var frihuggning av gamla tallar, naturvårdshuggning av yngre tallbestånd, utglesning av medelålders tallbestånd och ökning av andelen död ved. Syftet med åtgärderna var att förbättra livsbetingelserna för tallberoende insekter.

Länsstyrelsen meddelade dispens från föreskrifterna i beslut 521-1535-2009 den 8 maj 2009, detta beslut överklagades dock av Naturvårdsverket med hänvisning till att åtgärderna strider mot gällande naturreservatsbeslut. Naturvårdsverket framförde också att en förändrad skötsel ska hanteras i en genomgripande revidering och inte via ett dispensärende. Miljödomstolen i Nacka biföll överklagandet och upphävde länsstyrelsens beslut om dispens (mål nr M 2931-09).

En mer aktiv skötsel av naturreservatet kräver därmed en revidering av länsstyrelsens beslut om Stora Bötets domänreservat från 1997. I den uppdaterade bevarandeplanen för Natura 2000-området från 2019 anges också att revidering av naturreservatet är en prioriterad åtgärd för att långsiktigt uppnå bevarandemålen för området.

Behovet av en översyn av naturreservatet har också blivit aktuellt genom att Stora Bötets Natura 2000-område ingår i det EU-finansierade LIFE-projektet Life2Taiga. Projektet pågår mellan 2022–2028 och har syftet att skapa en gynnsam bevarandestatus för naturtypen Västlig Taiga (9010), framför allt naturligt brandgynnade tallskogar. Inom projektet planeras naturvårdsbränning och störningsefterliknande åtgärder i naturreservatet.

Länsstyrelsen har under 2024 tagit fram ett förslag till nytt beslut, ny skötselplan och nya ordningsföreskrifter för naturreservatet.

Remiss

Inför remissen genomfördes samråd med Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten under hösten 2024. Länsstyrelsen skickade också förslagen till markägaren för synpunkter.

Förslagen sändes sedan på remiss till sakägare och andra berörda den 3 december 2024.

Länsstyrelsen beslutade med stöd av 47 och 49 §§ delgivningslagen att delgivning skulle ske genom kungörelsedelgivning. Kungörelsen annonserades i Post- och Inrikes Tidningar samt i Södermanlands Nyheter den 3 december 2024. Meddelande om delgivning skickades även till sakägare enligt sändlista i missivet tillhörande remissen.

En kopia av kungörelsen hängdes också upp på kommunens anslagstavla och remisshandlingarna hölls tillgängliga för allmänheten på Stadshuset i Nyköping under remisstiden.

Sju yttranden har kommit in till länsstyrelsen.

Remissinstansernas synpunkter på förslag till beslut och länsstyrelsens bemötande

- Skogsstyrelsen ser positivt på nytt förslag till beslut avseende naturreservatet Stora Bötet.
- Trafikverket har ingenting att erinra mot förslaget.
- Sveriges geologiska undersökning (SGU) avstår från att yttra sig specifikt i ärendet men hänvisar till ett bilagt dokument som beskriver i vilka situationer SGU avstyrker reservatsbildningar. SGU beskriver i bilagan även sitt uppdrag om kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten i landet och önskar ett generellt undantag från föreskrifter i naturreservat för denna typ av verksamhet när den utförs av en statlig myndighet. Detta i och med att de metoder för kartering och provtagning som används ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning samt ger viktig geologisk basinformation som används av många aktörer i samhället.

Länsstyrelsens bemötande

Länsstyrelsen anser att något generellt undantag för detta inte kan ges. I stället bör frågor om att bedriva denna typ av verksamhet hanteras genom en ansökan om undantag eller tillstånd där verksamhetsutövaren visar att det finns särskilda skäl för att bedriva verksamheten och att det inte strider mot syftet med naturreservatet.

- Vattenfall Eldistribution AB upplyser om att de har elnätanläggningar inom närområdet för naturreservatet. Vattenfall Eldistribution AB har noterat att det finns undantag från en del av föreskrifterna för ledningsägare och har därmed inget att erinra.
- Sörmlands Orienteringsförbund har inga invändningar mot förslaget. En synpunkt är att det behövs större parkeringar vid reservatet.

Länsstyrelsens bemötande

Länsstyrelsen ser också behovet av bättre parkeringsmöjligheter och i den nya skötselplanen ingår ambitionen att utöka den befintliga parkeringsytan samt att anlägga ytterligare parkeringsplatser.

- Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund har inget att tillägga eller föreslå som ändring i förslaget till beslut om revidering av Stora Bötets domänreservat.
- Föreningen Sörmlandsentomologerna har bidragit med detaljerad kunskap om området och förekommande fjärilsarter samt reflektioner kring myrens förändring genom åren.

Länsstyrelsens bemötande

Upplysningar om förekommande och utgångna arter har inarbetats i skötselplanen och artlistan har kompletterats enligt informationen från föreningen.

Information

Beslutet kungörs i ortstidning. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning. Eventuellt överklagande ska ha inkommit till länsstyrelsen senast tre veckor efter att beslutet kungjorts.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 3 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Beatrice Ask med naturreservatshandläggare Amanda Lidén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Johanna Sandwall, chefsjurist Christian Finnerman, avdelningschef Erik Hjortsberg, enhetschef Inger-Marie Wohlfarth och länsjurist Maria Pettersson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

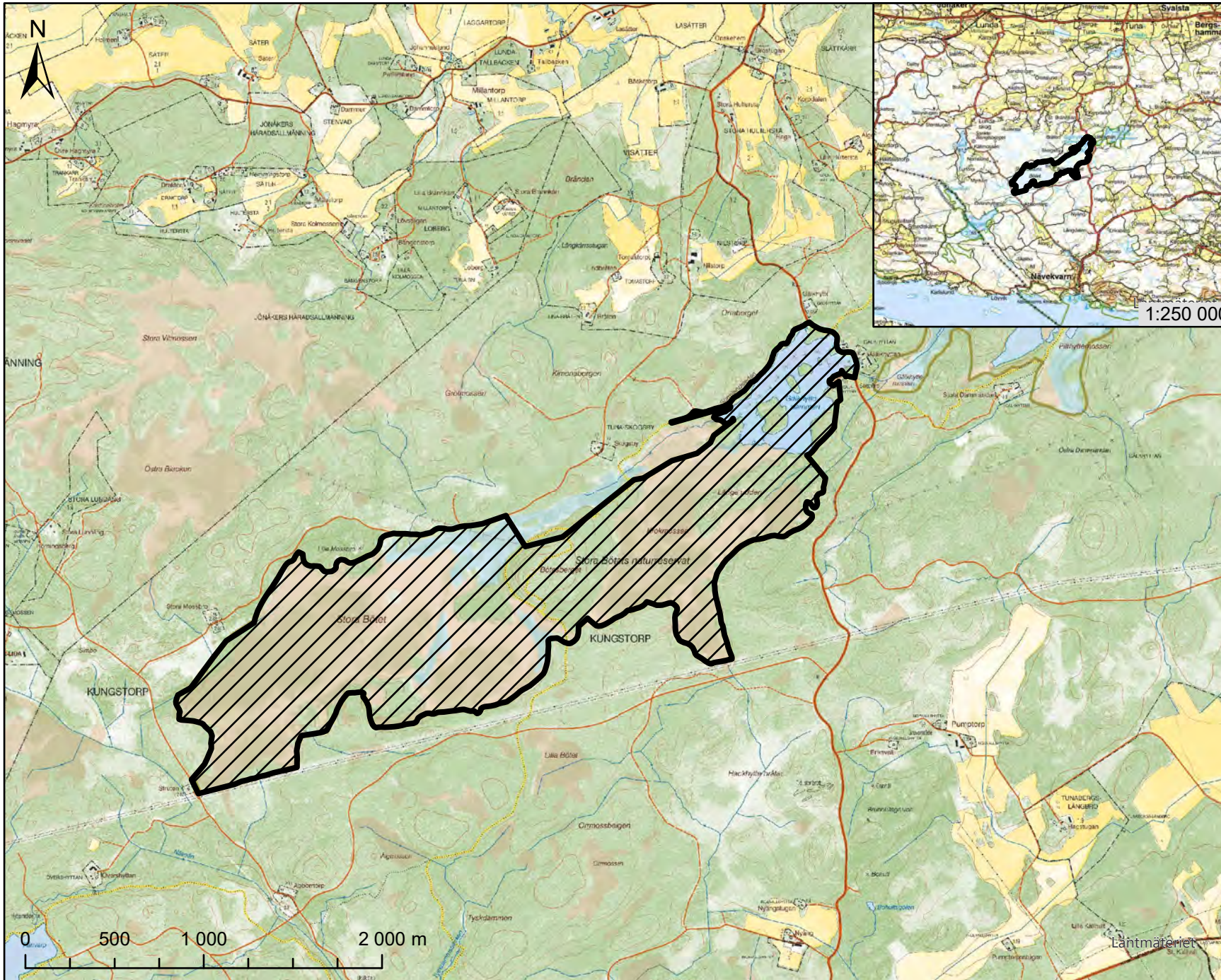
Hantering av personuppgifter

Information finns på

<https://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/om-oss/om-webbplatsen/sa-hanterar-vi-dina-personuppgifter.html>

Bilagor

1. Beslutslista
2. Skötselplan med bilagor
3. Överklagandehänvisning regeringen

Beslutskarta

Bilaga 1
 Länsstyrelsens beslut
 om Stora Bötets domän-
 reservat. Dnr 6670-2024,
 2025-03-03

 Naturreservat

Skala: 1:30 000 [A4]
 Koordinatsystem: SWEREF99 TM
 Bakgrundskarta: © Lantmäteriet

